

Majda Pungerčar

Pečatniki Novega mesta

Pečatnik je orodje, s katerim odtiskujemo pečate. Samo ime za to orodje se je skozi stoletja spreminjalo.¹ V srednjem veku latinsko ime Sigillum so kasneje uporabljali v nemškem jeziku kot Siegel. V 13. stoletju se je poleg zgoraj navedenih imen začel uporabljati tudi izraz Petschaft. Beseda pečatnik se je pojavila šele v 15. stoletju. Danes se uporabljata besedi pečat ali štamčiljka za pečatnik in odtis.

Pečat je odtis pečatnika v vosku, na papirju, redkeje v kovini. Najpogosteje so pečatniki odtisnjeni v naravnem, zelenem ali rdečem vosku.² Pečat je bil obešen na pergamentni trak, od 15. stoletja dalje pa je bil pogosto na samem papirju. Ker pa je bil voščen pečat precej občutljiv, so polagali na vosek papir in pečatili preko njega.

Od 17. stoletja dalje se uveljavlja nova tehnika pečenja direktno na papir s pomočjo barv. V našem stoletju je to prevladujoč način pečenja.³

Do konca 19. stoletja je bila večina pečatnikov kovinskih (iz medenine, bron, železa, redkeje iz srebra ali zlata), takrat pa se je začel uporabljati nov material - guma, ki je vse do danes prevladujoč v izdelovanju pečatnikov.⁴

Pečatnike so v srednjem veku verjetno izdelovali zlatarji ali izdelovalci kalupov za kovance.⁵ Za Novo mesto zaenkrat nimamo podatkov o tovrstnih obrtnikih. Ne najdemo jih v Breckerfeldovem popisu niti v matriki meščanov. Verjetno je bilo Novo mesto do 20. stoletja le premajhno, da bi lahko preživljalo samostojnega obrtnika pečatorezca oziroma graverja. Celó v popisu obrtnikov leta 1912 in 1921 v Novem mestu ni omenjen noben graver.⁶

Zbirka pečatnikov, ki jih hrani Dolenjski muzej

obsega štirideset primerkov, ki so po vsebini, obliki, materialu in prvotnih lastnikih zelo heterogeni. Namembnost pečatnikov pa je skupna in ostaja vsa ta stoletja do današnjih dni nespremenjena - z njimi potrjujemo verodostojnost dokumentov. Časovno sega naša zbirka od 17. do 20. stoletja, vsebinsko pa prevladujejo pečatniki, ki se nanašajo na novomeško politično, gospodarsko in kulturno življenje. Največ pečatnih ploskev je kovinskih (27 primerkov), dvanajst je izdelanih iz gume in ena lesena. Med kovinskimi pečatniki izstopa srebrni pečatnik, ki je bil last čevljarškega ceha v Novem mestu.

Pečatniki mestne, občinske, državne in vojaške uprave

V to skupino uvrščamo štirinajst pečatnikov od 1795 do začetka našega stoletja. Segajo torej v čas intenzivnih političnih, gospodarskih nacionalnih in kulturnih sprememb v takratni avstrijski oziroma avstroogrski monarhiji.

Kljub oddaljenosti od državne prestolnice so te spremembe vplivale tudi na delo in življenje našega mesta. Drobec teh sprememb lahko prepoznamo tudi na pečatnikih. Zaradi upodobitev na pečatnih ploščah si dovolimo kratek skok nazaj v 14. stoletje.

Ničkolikokrat zasledimo v literaturi zapisan "rojstni datum" Novega mesta - to je 7. 4. 1365. Avstrijski vojvoda Rudolf IV je predvsem zaradi svojih političnih teženj izdal t. i. privilegijsko listino, pogosto imenovano ustanovno listino Novega mesta.⁷ S tem dejanjem verjetno ni privabil prve naseljence na ta, s Krko zavarovan polotok, bil pa je tisti, ki je na tem mestu ustanovil mestno naselbino.

Čeprav je mesto že ob ustanovitvi dobilo ime Ruedolfswerd, se ga je kmalu prišlo tudi ime Neustädt - Novo mesto.⁸ Avstrijski cesar Jožef II je 1783. morda želel z uradnim preimenovanjem ime-

¹ Maja Žvanut, Zbirka pečatnikov v Narodnem muzeju v Ljubljani, Ljubljana 1993.

² Božo Otorepec, Srednjeveški pečati in grbi mest in trgov na Slovenskem, Ljubljana 1988.

³ Glej opombo št. 1.

⁴ Glej opombo št. 1.

⁵ Glej opombo št. 2.

⁶ Adresar (Trgovine in obrtnije na Kranjskem), Ljubljana 1921 in Adresar za Slovenijo, Ljubljana 1921; Versuch und Beitrag zu einer Land krainerchen Topographie von F.A. v B Neustädte - Rudolphswerth, 24. april 1790; Arhiv Slovenije, GR. A, DOL, Breckerfeld, f. 127. Rath. Ausschuss unnd Bürger Matricl, Dolenjski muzej, KZ številka 822.

⁷ Sergij Vilfan, Novomeški mestni privilegij iz leta 1365, Prispevki za zgodovino mesta, Novo Mesto 1365-1965, Maribor 1969.

⁸ Milko Kos, Ustanovitev Novega mesta, Prispevki za zgodovino Novega mesta, Novo mesto 1365-1965, Maribor 1969.

na v Neustädtl vnesti malo več reda, vendar mu to docela ni uspelo, kar je mogoče videti tudi iz napisov na naših pečatnikih.

Datiran mestni pečatnik iz leta 1795 nosi ime Stat Rudolphswert. Osemnajst let zatem se je francoska vojaška uprava v Novem mestu, za časa Ilirskih provinc, odločila za naziv Neistadt. V letih 1835-1842 sta mesto in zemljiška knjiga uporabljala ime Neustädtl.⁹ Po letu 1850 uporablja mestna občina naziv Neustädtl. Naslednji datiran mestni pečatnik z letnico 1865 uporablja ime Rudolfswerth.

Tega leta so mesto zopet uradno preimenovali in mu ob praznovanju 500. letnice mesta dodali tudi poslovenjeno ime Rudolfovo. Smemo sklepati, da je mestna občina naročila nov pečatnik ravno zaradi preimenovanja. Odtisi te ga pečatnika se v arhivu mestne občine pojavljajo v letih od 1855 do 1881.¹⁰

Marija Terezija se Novega mesta ni dotaknila le z ustanovitvijo gimnazije, pač pa posredno tudi s korenitimi upravnimi reformami, ki so mestu odvzele dobršen del avtonomije. Od 1748 do 1849 je bilo Novo mesto sedež okrožja. Kresijska uprava je v prvi polovici 19. stoletja za svoje sprejela uradno ime Neustädt, zanimiva pa je, da se odtis tega pečatnika pojavi tudi še v letu 1851, čeprav je bilo okrožje ukinjeno že leta 1849.¹¹

Pečatnik Novega mesta, 1865.

Uradni naziv je mestna občina uporabljala tudi na pečatniku iz sedemdesetih in osemdesetih let 19. stoletja. Ime Rudolfovo se mestu in meščanom ni priljubilo in so ga leta 1918 ukinili.¹²

V osemdesetih letih 19. stoletja je pogosto uporabljen mestni pečatnik z uradnim nazivom Stadt

Rudolfswerth.¹³ Napisa na zadnjih dveh novomeških mestnih pečatnikih sta nemško-slovenska. Odtis prvega mi ni znan, odtisi zadnjega pa se pogosto pojavljajo v letih konec 19. stoletja.

Ob pregledu že večkrat citiranega fonda Mestne občine Novo mesto¹⁴ sem zasledila naslednje variante imen za naše mesto: Rudolfsvrerth, Rudolfswarth, Rudolfovo, Neustädtl, Neostädiensis, Neustädte, Neustedel, Neustätl, Neustäd, Novo mesto.

Kljub uradnemu imenovanju leta 1783 in leta 1865 so se v teh letih uporabljale različne variante imena, res pa je, da so v prvi polovici 19. stoletja pogostejše različice imena Neustädtl, v drugi polovici pa Rudolfswerth. V zadnji tretjini 19. stoletja se vse pogostejše pojavljata imeni Rudolfovo in Novo mesto, slednje je po 1. svetovni vojni tudi postalo uradno ime mesta vse do danes. Kljub temu se čudim, da se tudi uradne institucije niso držale predpisanih imen, kar se da razbrati iz napisov na pečatnikih (primer: pečatnik iz leta 1795). Seveda pa sklep glede uporabe imena za naše mesto v 19. stoletju ni dokončen, saj bi bilo potrebno za natančnejšo sintezo pregledati še ostalo v ta namen uporabno arhivska gradivo.

Ustanovitelj nove mestne naselbine ob Krki se je tukaj živečim meščanom globoko vtisnil v spomin, saj se je njegova podoba, verjetno že v 14. stoletju, kmalu po ustanovitvi mesta začela pojavljati na mestnem pečatu, torej posredno tudi na pečatniku.¹⁵ V Valvasorjevem času je prešla podoba tudi v novomeški grb.¹⁶ V 19. stoletju je grb s podobo Rudolfa IV simboliziral mesto, mestno občino, upravne organe, društva itd. iz Novega mesta. Od dvanajstih mestnih pečatnikov ima kar devet pečatnikov za osrednjo podobo novomeški grb. Ostali štirje pečatniki so le z napisi, brez podob. Torej nadomestnega simbola mesto v tem času ni poznalo. Prav tako najdemo novomeški grb na pečatniku novomeškega okrožja in zemljiške knjige. Povsem jasno pa je, da francoska vojaška uprava ni sprejela za svoj pečatnik podobe avstrijskega vojvode, pač pa je na tem pečatniku upodobljen Napoleonov kronani orel. Pečatne podobe novomeškega grba so precej podobne, razlike pa so nastale zaradi različnih želja naročnikov glede velikosti pečatnika, dolžine napisa, oblike in velikosti črk, spretnosti izdelovalcev in predlog, ki so jim bile pri izdelavi pečatne ploskve v pomoč.

Za konec lahko rečemo, da Novo mesto vse od 14. stoletja do današnjih dni simbolizira "govoreča

⁹ Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Dolenjsko in Belo krajino, NME 5, Mestna občina Novo mesto.

¹⁰ Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Dolenjsko in Belo krajino, NME 5, Mestna občina Novo mesto (za leto 1880-1886).

¹¹ Glej opombo št. 10 pod leto 1851.

¹² Janko Jarc, Iz preteklih stoletij Novega mesta, Novo mesto skozi čas, Novo mesto 1990.

¹³ Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Dolenjsko in Belo krajino, NME 5, Mestna občina Novo mesto (za leto 1880-1886).

¹⁴ Glej opombo št. 9.

¹⁵ Glej opombo št. 2.

¹⁶ Božo Otorepec, Starejši mestni pečati in grb Novega mesta, Prispevki za zgodovino mesta, Novo mesto 1365-1965, Maribor 1969.

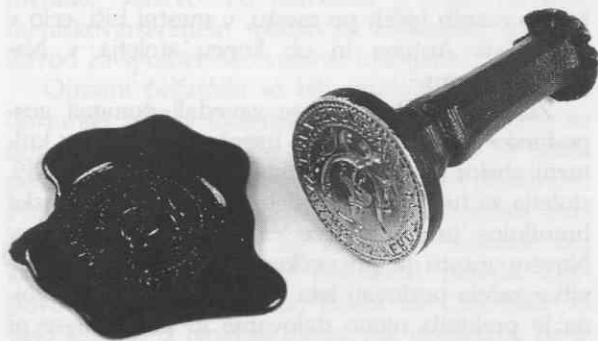
podoba" avstrijskega vojvode Rudolfa IV.¹⁷ Kdo neki je sedeči možic, ki zre v nas iz novomeških avtomobilskih registrskih tablic in koga predstavlja?

Od 1. 1. 1995 nosi naša občina naziv Mestna občina Novo mesto. Ob pregledu novomeških pečatnikov iz 19. stoletja ne moremo mimo znanega pregovora, da se zgodovina ponavlja.

Obrt in industrija

Srednjeveška mesta so bila naselja obrtnikov in trgovcev. Od podeželja so se razlikovala po dejavnosti. V mestih sta živela obrt in trgovina, podeželje pa se je ukvarjalo s kmetijsko dejavnostjo.

Številčno močni sta bili čevljarstva in usnjarska obrt, ki v tem času še nista bili ločeni. V 14., zlasti pa v 15. in 16. stoletju so se obrtniki iste stroke združevali v cehe. V večini tedanjih mest na Slovenskem so ustanavljali tudi čevljarstva cehe. V Novem mestu je bil sprva ceh čevljarjev in usnarjev, vendar niso ohranjeni podatki o času nastanka, gotovo pa je obstajal v 17. stoletju, verjetno že stoletje prej. Marca 1784. leta se je ceh razdelil v dva samostojna ceha - usnjarskega in čevljarstva.¹⁸

Pečatnik in pečat čevljarstva ceha v Novem mestu, 1657.

Vsak ceh je imel svoja pravila, t. i. cehovski red, ki je podrobno določal delo ceha in posameznega člana. Ustanovno listino, cehovski red in premoženje ceha so hranili v cehovski skrinjici. Vsako leto so volili cehovskega načelnika, ki je skrbel za skrinjico in preverjal kvaliteto izdelkov članov ceha. Vsakdo, ki je želel opravljati čevljarstvo obrt v mestu, je moral biti član ceha.

V 17. in 18. stoletju so cehi omejevali število članov, kar je vplivalo na to, da je ostalo število čevljarjev v mestu več let nespremenjeno, zmanjševalo je konkurenco in onemogočalo samostojno delo mladim čevljarjem. Zavirali so svoboden

razvoj obrti. Po letu 1809, ko so vplivi francoske revolucije segli tudi v naše kraje, so cehe ukinili, Formalni znaki cehovstva pa so se v Novem mestu ohranili do začetka našega stoletja, zlasti kot udeležba na procesijah ob večjih cerkvenih praznikih.¹⁹ Novomeški čevljarji so se procesij udeleževali, združeni pod banderom svojega zaščitnika svetega Jakoba.

Lekarnarji se omenjajo v Novem mestu od 16. stoletja dalje.²⁰ Sredi prejšnjega stoletja se je v Novo mesto doselila družina Bergman, ki je bila lastnik lekarnice "Pri kroni" na Glavnem trgu vse do nacionalizacije leta 1949.²¹ Pečatnik iz naše zbirke je iz tridesetih let našega stoletja.

Novo mesto je imelo v šestdesetih letih kratek čas tudi steklarstvo INIS. Steklarstvo je šlo v stečaj, pečatnik pa v Dolenjski muzej.

Pečatniki društev

Novo mesto se lahko glede društvenega in družabnega življenja primerja z ostalimi mesti na Kranjskem. Politična, gospodarska in nacionalna gibanja 19. stoletja so pospešila združevanje ljudi s podobnimi interesi. Naša zbirka obsega osem pečatnikov novomeških društev. Prva dva pečatnika sta pripadala Kazinskemu društvu v Novem mestu, ki je bilo ustanovljeno leta 1840. Društvo je prirejalo več vrst zabavnih prireditev: družabna srečanja, plese, gledališke predstave itd.

Člani kazinskega društva so bili iz višjega družbenega sloja meščanov in plemstva. Kazina je bila zbirališče nemško usmerjenih meščanov, še zlasti po letu 1865, ko je bila v mestu ustanovljena slovensko usmerjena Narodna čitalnica.

Med letoma 1923 in 1927 je v Novem mestu delovalo društvo javnih nameščencev in upokojenec. Namen društva je bilo združevanje državnih uslužbencev ne glede na stroko, poglobljanje stanovske zavesti in varovanje gospodarskih koristi članov.²²

Leta 1927 je bilo društvo javnih nameščencev ukinjeno, premoženje pa preneseno na Okrožno skupino državnih nameščencev, ki je imelo svoj občni zbor 14. 7. 1928. V tem društvu so se lahko združevali uslužbenci iz okrožnega in okrajnega sodišča, gimnazije, katastrske in davčne uprave, pošte, osnovne šole, železnice ter upokojniki vseh naštetih služb.²³ Okrožne skupine so se povezovale v Zvezo državnih nameščencev za Slove-

¹⁹ Ustni vir, Vane Murn, Mirana Jarca 37, Novo mesto.

²⁰ Tita Kovač - Artemis, Zgodovina farmacije na Dolenjskem, Krka, glasilo delovne organizacije Krka, Novo mesto, 1978/79.

²¹ Glej opombo št. 20.

²² Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Dolenjsko in Belo krajino, NME 214.

²³ Glej opombo št. 22.

¹⁷ Glej opombo št. 16.

¹⁸ Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Dolenjsko in Belo krajino, NME 107.

nijo s sedežem v Ljubljani, ta pa naprej v Glavni savez državnih činovnika i ostalih službenika s sedežem v Beogradu. V okviru društva so poskušali reševati tudi stanovanjske probleme članstva v okviru zadruge državnih uslužbencev za nabavo stanovanj. 2. 11. 1931 se je društvo moralo raziti, ker so pravila društva nasprotovala tega leta sprejetemu zakonu o uradnikih, ki je dopuščal le združevanje uslužbencev iste stroke.

Vsa ta leta je bil aktivni član in predsednik obeh društev Josip Germ, ki se je zelo prizadeval, da sta bili društvi sploh ustanovljeni in da sta uspešno delovali.

Profesorsko društvo je delovalo med obema vojnama. Bilo je hierarhično organizirano po vsej državi. Jugoslovensko profesorsko društvo je izdajalo glasilo z naslovom Glasnik.²⁴ Po pečatniku so-deč, je bil v Novem mestu pododbor tega društva.

Glasbena matica je združenje glasbenikov in ljubiteljev glasbe s ciljem po negovanju slovenske glasbene umetnosti in izobraževanju mladine. V Ljubljani je bila ustanovljena leta 1872. V Novem mestu je bil prvi poskus delovanja podružnice ljubljanske Glasbene matice med letoma 1898 in 1904. Kljub prizadevanju članov in načelnika Edvarda Volčiča je zaradi gmotnih težav prenehala delovati.²⁵

Z velikimi naporii in prizadevanji predsednika Josipa Germa, podpredsednika Janka Krajca, nadzornika Jurija Kozina in tajnika Alojza Gundeta je v šolskem letu 1921/22 v Novem mestu spet zaživela podružnica Glasbene matice. Delovala je do leta 1935. Ves čas se je otepala s hudimi prostorskimi, gmotnimi in kadrovskimi težavami. Le z neizmerno velikimi naporii zgoraj naštetih, zlasti pa predsednika Josipa Germa, je društvu uspelo delovati vsa ta leta.²⁶ V novomeški podružnici Glasbene matice so najdlje poučevali klavir, violino, mladinsko petje in glasbeno teorijo. Prirejali so nastope učencev pevskega zbora v dvorani Narodnega doma. Pečatnik novomeške podružnice Glasbene matice je muzeju darovala Germova hči.

Ustanovitev muzeja se je omenjala že ob gradnji Narodnega doma v Novem mestu v letih 1873-1885.²⁷ Žal je ostalo le pri besedah. V tridesetih letih je misel ponovno oživela in prizadevni kulturni delavci so sile najprej usmerili v organiziranje muzejskega društva, za kar je dal pobudo prof. dr. Alojzij Turk.²⁸ Muzejsko društvo je bilo ustanovljeno leta 1941 in kot vemo, mu prihajajoča

leta niso bila ravno naklonjena. Po ustanovitvi Dolenjskega muzeja leta 1950 je ponovno zaživelo Dolenjsko muzejsko društvo.

Osebni pečatniki

V naši zbirki hranimo šest osebnih pečatnikov. Identificiran je pečatnik baronice Wambolt in slikarja Josipa Germa, ki je bil rojen 1869 v Adlešičih.²⁹ Po končanem šolanju je v Pragi odprl lastni atelje, vendar se je leta 1905 vrnil v Novo mesto. Tu se je vse do svoje smrti leta 1950 aktivno vključeval v pedagoško, kulturno in društveno življenje mesta. Bil je slikar in gimnazijski profesor risanja. Aktivno je sodeloval v številnih društvih kot član in organizator (v Sokolskem društvu, Dolenjskem pevskem društvu, Narodni čitalnici, Glasbeni matici, v društvih državnih nameščencev itd.).³⁰

Razno

Zadnja skupina pečatnikov je vsebinsko zelo heterogena. Šolstvo zastopa pečatnik Novomeške dekleške ljudske šole. Dekliško šolo je mesto dobilo v začetku 19. stoletja.³¹ Mesto je zelo težko zagotavljalo ustrezne učne prostore, zato je pouk potekal po raznih hišah po mestu, v mestni hiši, celo v cerkvi sv. Antona in ob koncu stoletja v Narodnem domu.

Že v 19. stoletju so se zavedali pomena gospodarske samostojnosti za uspešen politični in kulturni obstoj in razvoj naroda. V drugi polovici 19. stoletja so tudi pri nas začeli ustanavljati slovenske hranilnice in posojilnice.³² Mestna hranilnica v Novem mestu je po večkratnih poskusih ustanovitve začela poslovati leta 1894. Prva svetovna vojna je prekinila njeno delovanje in po vojni se ni več opomogla.

Red Usmiljenih bratov iz Gradca je v letu 1892 kupil gradič Ilovi dvor in ga v dveh letih obnovil in uredil do te mere, da so 1. 1. 1894 v njegovih prostorih odprli bolnišnico, ki je pod okriljem tega reda delovala do leta 1946.³³ V tem času je bolnišnica uporabljala več pečatnikov. Na pečatniku iz naše zbirke je poleg napisa tudi simbol reda Usmiljenih bratov - granatno jabolko.³⁴ Ustanovitelja reda Usmiljenih bratov je bil Janez od Boga, doma iz Granade. Upodabljajo ga z različnimi atri-

²⁹ Marija Saje, Pedagoško kulturno in socialno delo Josipa Germa, Josip Germ 1869-1950, Novo mesto, 1985.

³⁰ Glej opombo št. 29.

³¹ Ivan Vrhovec, Zgodovina Novega mesta, Ljubljana 1891.

³² Zorka Skrabl, Hranilništvo na Dolenjskem in v Beli krajini, Zgodovinski arhiv Ljubljana, Gradivo in razprave, Novo mesto - Škofja Loka 1983.

³³ Dr. Oton Bajc, 80 let novomeške bolnišnice, Novo mesto, 1974.

³⁴ Za pojasnilo se zahvaljujem patru Felicijanu Pevcu, Frančiškanski samostan, Novo mesto.

²⁴ Za informacijo se lepo zahvaljujem prof. Nataši Petrov in prof. Karlu Bačurju.

²⁵ Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Dolenjsko in Belo Krajino, NME 163.

²⁶ Glej opombo št. 25.

²⁷ Janko Jarc, Iz preteklih stoletij Novega mesta, Novo mesto, 1990.

²⁸ Glej opombo št. 27.

buti (s košaro na hrbtu, lonci in bisago, ker je zbiral hrano za bolnike), pa tudi z granatnim jabolkom. Granatno jabolko ima več pomenov, v krščanski mistiki pa simbolizira samo Cerkev, najvišje božje skrivnosti in božjo popolnost.³⁵

Pečatnik kazinskega društva v Novem mestu, 19. stoletje.

Spomeniškovarstveno službo je na Dolenjskem med letoma 1955-1964 opravljala Komisija za spomeniško varstvo. Po tem letu je delo na spomeniškovarstvenem področju Dolenjske prevzel Zavod za spomeniško varstvo Ljubljana.³⁶

Opisani pečatniki so bili razstavljeni od aprila do junija 1995 v Dolenjskem muzeju. Razstavo so dopolnjevale fotografije pečatnih ploskev in odtisi pečatnikov, ki so bili narejeni za to priložnost. Prav tako so bili razstavljeni tudi pečati razstavljenih pečatnikov na arhivskih dokumentih, katerih večino je za to priložnost posodil Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Dolenjsko in Belo Krajino iz Novega mesta, par primerkov pa je bilo iz arhiva novomeškega kolegialnega kapitlja. Ob izteku razstave so bili na voljo trije za to priložnost narejeni pečatniki, ki so jih z veseljem uporabljali naši mladi obiskovalci. Ob tej priložnosti je bil izdan razstavni katalog.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Siegeltypare von Novo mesto

Der Siegeltypar ist ein Werkzeug, mit dem

man die Glaubwürdigkeit von Dokumenten bestätigt. Bis Ende des 19. Jahrhunderts waren die meisten Typare aus Metall - aus Messing, Bronze, Eisen, seltener aus Silber und Gold, in diesem Jahrhundert überwiegen Typare aus Gummi.

Das Siegel bedeutet den Abdruck des Siegeltypars in Wachs, seltener in Metall. Am häufigsten werden Typare in natürlichem, grünem und rotem Wachs abgedrückt. Wegen der Empfindlichkeit von Wachs erfolgte die Siegelung oft über kleine Papierstücke. Seit dem 17. Jahrhundert setzte sich die Siegelung auf Papier mit Hilfe von Farben durch. Diese Art der Siegelung herrscht heute vor.

Die Sammlung von Siegeltyparen im Dolenjski muzej umfaßt vierzig Typare, die sich inhaltlich auf das politische, wirtschaftliche und kulturelle Leben in Novo mesto vom 17. bis zum 20. Jahrhundert beziehen.

Mit einem Drittel der Siegeltypare wurden seinerzeit Dokumente der Stadt- und Gemeindekanzlei Novo mesto gesiegelt. Siegelflächen sind wegen der Siegelaufschriften und Siegelbilder von Interesse. Beide wurden vom österreichischen Herzog Rudolf IV. geprägt. Dieser stellte am 7. April 1365 die Gründungsurkunde der Stadt mit seinem Namen - Rudolfswert - aus. Bereits in demselben Jahrhundert wurde der Stadtgründer auf dem Stadtsiegel abgebildet, im 17. Jahrhundert auch im Stadtwappen. Dieses ist auf den meisten Typaren abgebildet. Der Stadtgründer von Novo mesto blieb bis heute das Symbol der Stadt.

Trotz des offiziellen Ortsnamens waren seit dem 14. Jahrhundert mehrere Varianten von Rudolfswert und Neustadtl in Gebrauch. Die slowenischen Namensformen Rudolfovo und Novo mesto wurden immer häufiger in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts verwendet, seit 1918 dagegen offiziell und in der Praxis nur der Name Novo mesto.

Andere Typare beziehen sich auf Gewerbe und Industrie sowie auf Einzelpersonen in Novo mesto, die restlichen sind inhaltlich sehr heterogen. Von allen sticht der silberne Typar der Schuhmacherzunft von Novo mesto aus dem Jahre 1657 hervor. Es ist ein Beweis dafür, daß das Schuhmachergewerbe in Novo mesto gut entwickelt war. Die Typare der Vereine weisen auf veränderte politische und nationale Verhältnisse in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts hin.

Die Sammlung von Siegeltyparen, die im Dolenjski muzej aufbewahrt werden, ist zahlenmäßig zwar klein, für die Stadt Novo mesto aber umso aussagekräftiger.

³⁵ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, Slovar simbolov, Ljubljana 1993.

³⁶ Marijan Slabe, Iz 35 letne dejavnosti spomeniškega varstva v Dolenjski regiji, Varstvo spomenikov XXIII, Ljubljana 1981.